

درگذشتگان

درگذشت آیت الله صائنی

حکیم و فیلسوف گرانقدر حضرت مستطاب آیت الله حاج شیخ محمد اسماعیل صائنی زنجانی، یکی از علمای مشهور زنجان به شمار می رفت. وی در بهار ۱۳۱۱ ش (۱۳۵۱ ق) در بیت علم و تقوا و فضیلت زاده شد. پدرش مرحوم آیت الله شیخ اسحاق صائنی، یکی از علما و مدرسین زنجان و جامع معقول و منقول بود.

فقید سعید در هفت سالگی به دبستان توفیق - که به مدیریت مرحوم استاد رضا روزبه اداره می شد - رفت و پس از اتمام دوره دبستان و پیش از اخذ دیپلم، در محضر پدر بزرگوارش به فراگیری ادبیات عرب و اشارات و گوهر مراد لاهیجی و شرح هدایه میبدی پرداخت و هیأت قدیم و خلاصه الحساب و هندسه اقلیدس و تقویم رقمی را نیز در نزد همو و حکیم و ریاضیدان نامی مرحوم آقا سید محمد نظام آموخت.

سپس با پیشنهاد پدر، دبیرستان را ترک کرد و به تحصیل علوم دینی روی آورد.

وی سطوح (شرح لمعه و رسائل و مکاسب) را در زنجان نزد پدر و جمعی دیگر از اساتید فن فراگرفت و در اواخر سال ۱۳۲۹ ش به حوزه علمیه قم مهاجرت نمود و در مدرسه حجتیه ساکن شد. معظم له چند ماه پس از تشرّف به قم با استاد علامه آیت الله سید محمد حسین طباطبائی آشنا شد و مورد توجه مخصوص ایشان قرار گرفت و از محضر پرفیض او منظومه سبزواری، الهیات شفا، دوره کامل اسفار و در شب های پنجشنبه و جمعه اصول فلسفه و رئالیسم را فراگرفت و همزمان در درس خارج فقه و اصول آیت الله العظمی بروجردی، آیت الله محقق داماد و حضرت امام خمینی شرکت کرد و بهره های بسیار برد و همزمان به تدریس فلسفه و سطوح عالیّه پرداخت. در سال ۱۳۴۳ ش، به اصرار اهالی متدین زنجان، به زادگاهش بازگشت و به ترویج دین و تعظیم شعائر مذهبی پرداخت و تا پایان عمر مبارکش به اقامه جماعت در مسجد رسول الله، تألیف، تدریس و پرورش شاگردان و راهنمایی مردم اشتغال

داشت. وی در این زمان طولانی موفق شد فقه و اصول و فلسفه و کلام و تفسیر قرآن و شرح نهج البلاغه و توحید صدوق و مباحث اخلاقی را به گروهی بسیار از فضلا و طلاب علوم دینی و نسل جوان آموزش دهد، که هم اکنون اکثر مباحث مطروحه نگاشته شده و در نوارهای کاست، ضبط گردیده است. برخی از تالیفات وی عبارتند از:

۱. تقریرات درس فقه آیت الله محقق داماد
۲. تقریرات درس اصول آیت الله محقق داماد
- سرانجام آن عالم بزرگوار پس از ۶۶ سال خدمت به ساحت دین و ترویج مذهب، در تاریخ ۱۷ تیرماه ۱۳۷۷ هـ. ش (۱۵ ربیع الاول ۱۴۱۹ ق) بدرود حیات گفت و پس از تشییعی باشکوه و نماز آیت الله سید اسماعیل موسوی زنجانی بر پیکرش، به خاک سپرده شد و عالمی از علم و معرفت را با خود به خاک برد.

*

درگذشت آیت الله مدرس هاشمی

فقیه معظم حضرت آیت الله آقای حاج سید حسن مدرس هاشمی یکی از علمای محترم اصفهان به شمار می رفت. وی در سال ۱۳۳۰ هـ. ق (۱۲۹۰ ش)، در بیت علم و تقوا و فضیلت زاده شد. پدرش مرحوم آیت الله میر سید محمد مدرس (از شاگردان آیات عظام: سید محمد باقر درچه ای، میرزا محمد هاشم چهارسوقی، حاج میرزا بدیع درب امامی و میرزا ابوالمعالی کلباسی) و نیای او مرحوم آیت الله میر سید علی (م ۱۳۱۹ ق) (از شاگردان شیخ انصاری) و جدّ اعلایش مرحوم آیت الله العظمی میر سید حسن مدرس کبیر (۱۲۱۰-۱۲۷۳ ق) - از شاگردان شریف العلماء مازندرانی، صاحب جواهر، شیخ محمد تقی صاحب «هدایة المسترشدين» و صاحب فصول - نویسنده «جوامع الاصول» و شرح مختصر النافع بوده است و نسبش با ۳۴ واسطه به امام سجاده (ع) می رسید.

فقیه سعید ادبیات را نزد مرحوم آیت الله آخوند زفره ای، و قوانین و اسفار را نزد آیت الله شیخ محمود مفید و شرح لمعه را در محضر آیت الله میرزا احمد اصفهانی و حاج شیخ علی یزدی فراگرفت. رسائل و مکاسب و کفایه را نیز در محضر حضرت آیت الله حاج سید مرتضی خراسانی و آیت الله سید محمد نجف آبادی، و خارج فقه و اصول را هم در مجلس درس آیات عظام: شیخ

او خالص بود و نام خدا را بر زبانش می داشت.

برخی از تالیفات چاپ شده اش عبارتند از:

۱. گفتار علوی (جلد ۵) - در موضوعات گوناگون -

۲. داستانهای علوی (جلد ۴)

۳. پنج گفتار - در رازداری و

زیان های افشای سر -

۴. حقوق والدین بر فرزندان از دیدگاه اسلام

۵. آئین دوستی از دیدگاه قرآن و حدیث

۶. سیمای اخلاق اسلامی (جلد ۲)

- در وفاداری و میانه روی -

و از تألیفات مخطوطش، اینهاست:

۱. حاشیه بر عروة الوثقی

۲. تفسیرات درس فقه آیت الله

بروجردی (صلاة جمعه و جماعت و نماز مسافر)

۳. تقریرات اصول آیت الله میرزا

هاشم آملی

۴. فهرس العناوین والموضوعات.

وی در این کتاب، عناوین اخلاقی،

فقهی، تاریخی را در جای جای

کتاب های معتبر شیعه و سنی (اعم از

منابع تفسیری، حدیثی، تاریخی)

مشخص کرده و علاوه بر عناوین اصلی،

عناوین فرعی را هم درج نموده و برای هر

کدام از آنها، منابع متعدد معرفی نموده

است. این کتاب به ده جلد می رسد.

آن عالم فرزانه، پس از ۶۷ سال

زندگی پربرکت و سرشار از خدمات

دینی، در روز یکشنبه ۷ تیر ۱۳۷۷ ش

(سوم ربیع الاول ۱۴۱۹ ق) بدرود حیات

گفت و در روز دوشنبه پس از تشییع و

نماز آیت الله شبیری زنجانی بر او، در

قبرستان ابو حسین در خاک خفت.

ناصرالدین انصاری قمی

*

درگذشت آیت الله علوی بخشایشی

مرحوم مغفور آیت الله حاج سید مهدی علوی بخشایشی در سال ۱۳۱۰ ش (۱۳۵۰ ق) در بخشایش (از روستاهای حومه تبریز) به دنیا آمد و پس از فراگیری قرآن و خواندن و نوشتن، در ۱۳ سالگی به تبریز آمد و در مدرسه طالبیه به آموختن علوم دینی روی آورد.

وی پس از یادگیری ادبیات، سطوح را از محضر آیت الله حاج میرزا فتح شهیدی و آیت الله حاج سید مرتضی خسروشاهی و دیگران فراگرفت و پس از ده سال اقامت، در ۱۳۳۳ ش آهنگ حوزه علمیه قم را نمود و پس از تکمیل سطوح، در محضر آیات عظام: حاج آقا حسین بروجردی، امام خمینی، آیت الله گلپایگانی، حاج شیخ عباسعلی شاهرودی و حاج میرزا هاشم آملی زانوی ادب به زمین زد و سالیان بسیار از آنان بهره ور شد. فقیه سعید همزمان با تحصیل، به تدریس سطوح پرداخت و چند دوره شرح لمعه، رسائل و مکاسب و کفایه و اخیرا خارج فقه (مباحث حج) را به گروهی از طالبان علم آموزش داد و علاوه بر تدریس، به تألیف کتاب های متعدد و تبلیغ دین (در ایام تعطیلی حوزه علمیه قم) پرداخت و از این رهگذر، موجب بهره های فرهنگی و معنوی و اخلاقی مردم می شد.

معظم له از محضری خوش، و اخلاقی شایسته و زندگی ساده و توأم با قناعت برخوردار بود و از دقایق زندگی اش بهره می برد. بسیار پرکار و پر مطالعه بود و بر دقت در نقل و استناد به منابع معتبر و اصیل اصرار می ورزید. به آنچه می گفت عمل می کرد و همواره خدا را حاضر و ناظر خویش می دانست. در بیان حق، ابایی نداشت و پاس کسی را نمی داشت در عبادت خدا و راز و نیاز با

محمدرضا اصفهانی و سید مهدی درجه ای و سید محمد نجف آیینی فراگرفت و همزمان با آنها علوم معقول (شوارق، شرح منظومه، اسفار، شرح اشارات و الهیات شفا و هیأت و نجوم) را در درس های حضرات آیات: سید علی نجف آبادی، حکیم شیخ محمد خراسانی، حاج سید محمد باقر امامی و حاج آقا رحیم ارباب به خوبی آموخت و در فن معقول و منقول، گوی سبقت از همگان ربود.

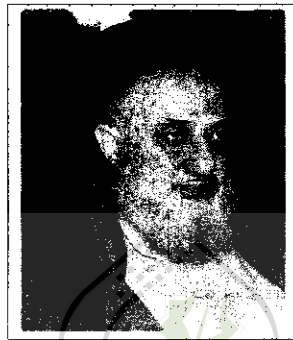
وی از همان اوان طلبگی به تدریس اهمیت می داد، هر درسی را که می خواند، کتاب پیشین آن را تدریس می کرد و از این رهگذر سالیان فراوان به تدریس رسائل، مکاسب، کفایه، اسفار، تفسیر قرآن پرداخت و در منبرهای بسیارش به اصول کافی (و شروح آن از ملاصدرا و علامه مجلسی) عنایت ویژه داشت، از این روی بر فقه و اصول، تفسیر و حدیث، کلام و فلسفه، و تاریخ و ادبیات تسلط فراوان داشت. او آن چنان گرم و صمیمی بود که گویی از دیرباز با مراجعین خود آشناست. اخلاقی خوش، و مجلسی جذاب و صمیمی داشت و همواره جویندگان دانش به محضرش می شتافتند و او از انبوه محفوظاتش بهره می بردند، وی با تمام بیماری که سالیان فراوان از اوان جوانی - گریبانش را گرفته بود، از کوشش باز نایستاد و تدریس کرد و شاگرد پرورش داد و بر عرشه منبر، مردمان را هدایت کرد. به هنگام گفتار، با فصاحت سخن می گفت و آیات، روایات، اشعار الفیه، نصاب و منظومه و قواعد فقهی و اصولی را با زبردستی از حفظ داشت. او ژرف بین و نکته سنج و فروتن و برخوردار از اخلاص بود و نوشتارهایی در فقه و اصول و تفسیر از خویش به یادگار نهاد.

سرانجام آن مرد بزرگ فقیه، در تاریخ هفتم تیرماه ۱۳۷۷ (سوم ربیع الاول ۱۴۱۹ق) در ۸۸ سالگی بدرود حیات گفت و پس از تشییع باشکوه، در جوار مرقد علامه مجلسی - اعلی الله مقامه - در مسجد جامع اصفهان سر به تیره تراب سپرد.

ناصرالدین انصاری قمی

*

در گذشت استاد سید فاضل موسوی

جناب مستطاب حجة الاسلام والمسلمین استاد سید فاضل موسوی یکی از محققان معروف علم نسب شناسی و رشته طب اسلامی بود.

پدرش ثقة الاسلام سید نجف شاه، نماینده تام الاختیار آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی در شبه قاره هند و یکی از افراد نیکوکار و سرشناس آن خطه بود. نسب آن بزرگوار به علامه سید محمد شمس الدین عراقی معروف به «مکسر الأصنام» می رسد که دارای مزار متبرکی در کشمیر است.

فقید سعید در شهر شمالا واقع در کشور هندوستان به سال ۱۳۵۲ق در خانواده ای مؤمن و دانا دیده به جهان گشود.

وی پس از طی دوران کودکی نحو و صرف را نزد شیخ محمدرضا توحیدی دشتی آموخت و آنگاه وارد مدارس دولتی شد. در پی تقسیم هند و پاکستان در سال ۱۳۶۶ق همراه با سایر افراد خانواده اش به پاکستان منتقل شد و دوره دبیرستان را به انجام رسانید.

ایشان در پی ارتحال پدر خود در سال ۱۳۶۹ق جهت انجام مراسم خاکسپاری در عتبات عالیات، در نجف اشرف اقامت گزید، و در داروخانه های نجف اشرف و کربلای معلی به خدمات اجتماعی پرداخت و در همانجا به کسوت اهل علم درآمد.

او در سال ۱۴۰۰ق در پی فشارهای دولت عراق، به کراچی پاکستان مهاجرت کرد و مدتی چند در آن سامان اقدام به تأسیس درمانگاه کوثر و داروخانه حضرت زهرا (ع) نمود. آنگاه به حوزه علمی قم رهسپار شد، و درس دینی را از نو آغاز کرد. ادبیات و قسمتی از شرح لمعه را نزد سید علی مؤمن اصفهان و شیخ غلامرضا عرفانیان خراسانی آموخت. دوره سطح را نزد علامه شیخ مصطفی نورانی اردبیلی به انجام رسانید و مدتی هم در درس خارج حضرات آیات: میرزا جواد تبریزی و شیخ حسین وحید خراسانی شرکت جست. ایشان در سال ۱۴۱۲ق به کراچی بازگشت، و به خدمات دینی و روحی از قبیل: اقامه نماز جمعه و امامت جماعت مسجد خوجه شیعه اثنا عشریه، و نیز ریاست دانشکده امامیه کراچی و سایر وظایف دینی پرداخت.

استاد موسوی از سن جوانی به انساب علویین و شجرات آنان علاقه خاصی داشت، به همین خاطر در سال های آخر عمر خود و پس از گردآوری کتاب های زیادی در این فن از کشورهای مختلف اسلامی و به زبان های گوناگون، همچون: عربی، فارسی، اردو و هندی، اقدام به پیاده کردن مطالب به صورت مشجرات نمود که موفقیت و شهرت خوبی از این راه بدست آورد، و توانست بسیاری از شجرات خطی و کم یاب را در مجموعه بزرگ خود (الشجرة الطیبة) به چاپ برساند، و از مفقود یا تلف شدن آنها جلوگیری کند. هرچند که وی زحمت زیادی برای این اثر کشید و از اطلاعات

همواره در خدمت مردم بود. سرانجام در روز دوشنبه چهارم ربیع الاول ۱۴۱۹ ق مطابق با هشتم تیر ۱۳۷۷ ش در شهر کراچی در سن ۶۷ سالگی به ملکوت اعلی پیوست و پیکر پاک او پس از تشییع باشکوهی و با حضور شخصیت های علمی و فرهنگی و سیاسی در قبرستان (علی باغ) آن شهر به خاک سپرده شد. رحمة الله علیه
عبدالحسین جواهر کلام

*

تطبیق آن با آیات و روایات اسلامی .
۳ . تاریخ کشمیر و اسرته الموسویة .
۴ . فضائل اهل البیت - علیهم السلام - من طرق العامة .
۵ . رمضان مبارک .
۶ . خطب های نماز جمعه کراچی .
استاد موسوی در دو سه سال اخیر زندگانی خود از بیماری سختی رنج می برد، ولی با همان حال بیماری از کارهای دینی و تحقیقی خود دست نکشید و

افراد متخصص بسیاری استفاده نمود، ولی هنوز هم دارای بعضی از کاستی ها یا افتادگی ها در بعضی از نام ها و یا اشتباه در یک سلسله به طور کامل است .
فهرست آثار قلمی ایشان به شرح زیر است :
۱ . الشجرة الطيبة، در چند جلد . شامل مشجرات سادات حسنی و حسینی و موسوی و رضوی و نیز اطلاعات متفرقه .
۲ . الطب الاسلامی المقارن، در معرفی گیاهان دارویی به زبان علمی و امروزی و

فرهنگی

بزرگداشت بیستمین سالگرد آیت الله معصومی

کنگره بزرگداشت بیستمین سالگرد ارتحال حضرت آیت الله العظمی آخوند ملاعلی معصومی همدانی (ره) روزهای ۳ و ۴ مردادماه ۱۳۷۷ با حضور نمایندگان مقام معظم رهبری و مراجع عظام و شخصیت های علمی و فرهنگی در همدان برگزار گردید .

حضرت آیت الله العظمی آخوند ملاعلی معصومی همدانی - که در همدان به نام «آخوند ملاعلی» از او یاد می شود - روز ۱۲ ربیع الاول ۱۳۱۲ قمری در روستای وفس همدان دیده به جهان گشود و سال ۱۳۳۰ با عزیمت به همدان تحصیلات علوم دینی خویش را آغاز نمود و در درس حضرات آیات حاج شیخ علی

کتابخانه غرب کشور)؛ ۳- انتشار نشریه پیک اسلام؛ ۴- تربیت صدها شاگرد فاضل و دانشمند همچون آیت الله حاج سیدرضا بهاء الدینی (ره)، شهید محمد مفتاح، مرحوم حاج سید محمود طالقانی و ...؛ ۵- تألیف قریب به بیست کتاب و رساله در موضوعات مختلف .

سرانجام مرحوم آخوند همدانی در اول مردادماه ۱۳۵۷ مطابق با شب ۱۵ شعبان ۱۳۹۸ رخ به تیره تراب کشید و دار فانی را وداع گفت .

پس از بیست سال از ارتحال آن عالم ربانی کنگره ای به همت مجمع طلاب و فضلاء همدانی مقیم قم و اداره کل ارشاد اسلامی استان همدان برپا گردید که برنامه های اجرا شده کنگره بدین شرح بود :

کنگره با قرائت متن فرمایشات مقام معظم رهبری که در جمع برگزارکنندگان کنگره ایراد فرموده بودند توسط حضرت آیت الله موسوی همدانی، نماینده ولی فقیه و امام جمعه همدان و دبیر کنگره آغاز شد . رهبر معظم انقلاب اسلامی چنین فرموده بودند: ... ایشان [مرحوم آخوند] جزو علمای طراز اول کشور بودند ... ایشان فقیه اصولی خیلی خوب و قوی و جزو

دامغانی، حاج شیخ علی گنبدی و حاج میرزا عبدالرزاق محدث قمی شرکت جست و بعد از پنج سال با مهاجرت به تهران محضر اساتیدی چون آیت الله تنکابنی، آیت الله حاج شیخ عبدالنبی نوری، حکیم هیدجی، مدرس کهکی و میرزا مهدی آشتیانی را درک نموده در سال ۱۳۴۰ بعد از مهاجرت مؤسس حوزه علمیه قم بدان شهر هجرت نمود و مدت ده سال در خدمت مرحوم آیت الله العظمی حائری یزدی، میرزا جواد آقا ملکی تبریزی، شیخ احمد قمی به تکمیل درس و تهذیب نفس اشتغال یافت و همزمان به تدریس سطح پرداخت . در سال ۱۳۵۰ قمری به دنبال درخواست جمعی از اهالی متدین همدان و حسب الامر استادش حاج شیخ عبدالکریم حائری به همدان بازگشت و حدود پنجاه سال در آنجا ریاست دینی شهر را بر عهده داشت و خدمات بی شماری به اسلام نمود که از جمله آنها :
۱- بازسازی و توسعه مدرسه آخوند همدان؛ ۲- تأسیس و تجهیز کتابخانه عمومی غرب (دارای بیش از ۱۵۰۰۰ مجلد کتاب خطی و چاپی و بزرگترین